

Introducere

Aniversarea a 200 de ani de la izbucnirea Marii Revoluții Franceze de la 1789 a oferit opiniei publice internaționale și mass-media spectacolul desfășurării unei alte Revoluții. O Revoluție care a marcat în variate forme, „de catifea” sau sângeroase, destrămarea glaciului strategic al Uniunii Sovietice, având drept rezultat eliberarea Europei Centrale și de Est de sub ocupația directă și brutală a Armatei Roșii, precum și înlăturarea regimului social-economic și politic generat de ideologia comunistă. Anul 1989 nu a fost un an al ideilor, ci al stărilor de spirit, a fost anul în care oamenii erau gata să se lase împușcați pentru revendicările lor. Acest lucru nu a existat înainte și nici după aceea. În 1989 avea să se petreacă inimaginabilul și rămâne un an în care s-au întâmplat lucruri învecinate cu miracolele. Într-o analiză serioasă asupra celor întâmplate, cunoscută fiind reputația sovieticilor de mari jucători de șah, precum și dezvăluirile din arhivele serviciilor secrete ale fostelor țări socialiste și ale fostei URSS, se relevă faptul că nu a fost numai și numai un miracol. Modul în care liderii de la Kremlin au pus în aplicare „*noua gândire politică*” sovietică în planul relațiilor internaționale, cu sprijinul brațului său secret (KGB&GRU), alimentează „teoria conspirației” privind implicarea, mai mult decât necesară, a serviciilor secrete sovietice, precum și a celor occidentale, în evoluția evenimentelor din România aceluia decembrie 1989.

Revoluția Română din Decembrie 1989 reprezintă unul dintre cele mai fascinante și dificile subiecte de istorie recentă și o imensă provocare intelectuală pentru istorici. Explozia mass-media, de după 22 decembrie 1989, a generat o multitudine de subiecte, o „foame” după senzațional a opiniei publice astfel încât denigrarea și răstălmăcirea Revoluției Române din Decembrie 1989 a fost ușor de realizat. Un „proces” al comunismului și al brațelor sale înarmate (Securitate și Miliție) nu a fost pe agenda de lucru a opiniei publice și a guvernanților de după 22 decembrie 1989. Revoluția Română din Decembrie 1989, cu marile adevăruri și mistere, și-a făcut cu greu loc în conștiința opiniei publice, cu excepția celor afectați sau implicați direct în vâltoarea Revoluției. Mass-media a încercat să dezlege unele dintre cele întâmplate în decembrie 1989 în România lui Nicolae Ceaușescu, însă rămasă în seama mass-media, aflată în căutare de senzațional și a impunerii unor adevăruri parțiale, revanșa celor înfrânți în decembrie 1989 nu a întârziat în a se produce, astfel încât Revoluția Română din Decembrie 1989 a devenit o „lovitură de stat” dată de către forțe antiromânești, cu sprijinul direct al fostei Uniuni Sovietice și nu numai. Pe măsură ce tranziția către un regim democratic și o economie de piață se dovedea aducătoare de mari suferințe și sacrificii, Revoluția Română din Decembrie 1989 a devenit, sub impulsul unor teorii precum cea a „loviturii de stat”, vinovată de eșecul unei societăți și a unui sistem politic.

Politologul Anneli Ute Gabanyi consideră că „**Revoluția Română, precum toate revoluțiile, va rămâne veșnic neterminată, și istoria despre revoluție va fi încă multă vreme, după spusele lui Umberto Eco, operă deschisă**”¹. Politologul german remarcă

---

¹ Anneli Ute Gabanyi, **Revoluția neterminată**, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999, p. 7.

faptul că lipsa unor pârgșii de influență ale Kremlinului la București, în sânul conducerii de partid și de stat, precum și al conducerii Armatei și Securității române, avea să favorizeze, dacă nu chiar să impună în mod obligatoriu, o răsturnare violentă a lui Nicolae Ceaușescu și a regimului său politic. Această „desincronizare” a evoluțiilor din România socialistă în raport cu restul țărilor din fostul Tratat de la Varșovia avea să continue și după 22 decembrie 1989².

Politologul Ekkart Zimmermann consideră că o definiție funcțională a revoluțiilor, având în vedere că revoluția este un rezultat și nu un scop, menționează că **„revoluția este reușita răsturnării elitei/elitelor la putere de către o nouă elită/a unor noi elite care, după ce a preluat puterea (de obicei prin folosirea unei forțe considerabile și mobilizarea maselor), schimbă fundamental structura socială și prin aceasta structura de putere”**³. Ekkart Zimmermann stabilește patru momente de cotitură pe parcursul unei Revoluții, în care se pot lua hotărâri decisive: **1) pierderea legitimității regimului; 2) decăderea elitelor**⁴; **3) mobilizarea maselor și 4) puterea și loialitatea forțelor de ordine**. Anneli Ute Gabanyi este de părere că din perspectiva criteriilor stabilite de Ekkart Zimmermann, Revoluția Română din Decembrie 1989 a fost o adevărată Revoluție, **„poate singura revoluție autentică”**⁵ – consideră Anneli Ute Gabanyi - **din Europa Centrală și de Est în 1989”**⁶. Referindu-se la o posibilă intervenție militară sovietică în România în decembrie 1989, politologul Anneli Ute Gabanyi consideră că **„totuși unele indicii arată că intervenția vizată a Uniunii Sovietice a fost prevăzută ca ultima soluție pentru cazul în care reprezentanții forțelor armate române s-ar fi împotrivit cursului prosovietic urmărit de noua conducere”**⁷.

În conformitate cu observațiile politologului Theda Skocpol referitoare la comportamentul elitelor, decisiv pentru izbucnirea unei revoluții *„nu ar fi condiția societății în sine,*

² „Pe când în Polonia și Ungaria – scrie Anneli Ute Gabanyi -, comuniștii reformiști care se aflaseră în fruntea schimbărilor fuseseră înlocuiți de către politicieni provenind din rândul partidelor conservatoare, în România, în urma răsturnării regimului național-comunist abia ajunseseră la putere comuniștii reformiști. La alegerile pentru Adunarea Constituantă din 20 mai 1990, această nouă conducere a fost chiar confirmată cu o mare majoritate. Ar fi însă greșit să se considere că populația a votat în favoarea unei reînțarceri la comunism” (Ibidem, p. 12).

³ Ibidem, p. 15.

⁴ Harold D. Lasswell consideră că din „elitele puterii” fac parte următoarele grupuri sociale: *a) toate persoanele care dețin o funcție importantă în perioada respectivă; b) toate persoanele care au deținut funcții importante și care corespund cerințelor ordinii etalate, după propria părere sau după cea a altor persoane; c) toate persoanele care nu dețin o funcție înaltă sau nicio funcție, dar despre care se crede că influențează în mare măsură deciziile importante; d) toate persoanele care sunt privite ca fiind adepții unor contra-ideologii, dar care totuși influențează în mare măsură luări de decizii; e) membrii de familie”* (Ibidem, p. 61).

⁵ După tipologia elaborată de către politologii Raymund Tanter și Manus Midlarsky (1. *Revoluția de masă/mass revolution: participare amplă, durată relativ lungă, înalt grad de violență, țelul fiind schimbarea fundamentală a sistemului social și de guvernare; 2. Lovitură de stat revoluționară/Revolutionary Coup: participare relativ restrânsă de durată scurtă sau medie, grad scăzut sau mediu de violență, scopul fiind schimbarea fundamentală a structurilor de guvernare, cu posibila schimbare a structurilor sociale; 3. Lovitură de stat reformatoare/Reform Coup: scopul este schimbarea moderată a structurilor de guvernare; 4. Lovitură de palat/Palace revolution: absența maselor, durata este scurtă, grad scăzut de violență cu scopul de a evita schimbări interne semnificative), Anneli Ute Gabanyi consideră că cele întâmplare în România lui decembrie 1989 ar putea fi interpretate ca fiind **„o lovitură de stat revoluționară”** (Ibidem, p. 17).*

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem, p. 206.

ci slăbirea ei până la prăbușirea ordinii statale”⁸ astfel încât „o revoluție apare când se întrunesc două condiții: 1) relațiile unui stat cu alte state sau clase locale nu mai sunt capabile să mențină legea și ordinea și 2) elitele lezate⁹ de această situație sunt prea slabe pentru a restaura status quo-ante dar încă suficient de puternice pentru a paraliza guvernul”¹⁰. În volumul *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, politologul David Miller scrie cu referire la conceptul de revoluție: „O revoluție nu este un unic eveniment, ci un proces complex. Într-o revoluție guvernul central al unei societăți pierde capacitatea de a-și impune legile asupra unei părți însemnate a teritoriului sau a populației sale. Diverse grupuri, inclusiv guvernul de până atunci, luptă pentru a se institui ca autoritate centrală; această luptă pentru putere poate îmbrăca forma unui amplu război civil, a unei fulgerătoare lovituri de stat sau a unor prelungite lupte de gherilă. Competitorii încearcă să edifice noi instituții politice (deseori și economice) în locul celor vechi. Aceste trei aspecte ale revoluției – prăbușirea statului, competiția dintre aspiranții la autoritatea centrală și edificarea de noi instituții – nu se produc în etape net separate sau într-o ordine constantă. Fiecare aspect le influențează pe celelalte...”¹¹. Într-un interviu acordat publicației „Caietele Revoluției”, pe 26 mai 2011, filozoful maghiar Gáspár Miklós Tamás menționa cu referire la *Revoluția Română din Decembrie 1989*: „Eu cred că există o noțiune intuitivă a Revoluției. Există, să spunem, un spectru larg care înseamnă o schimbare de elită, o schimbare constituțională și a unui mod de viață ca rezultat al unei Revoluții, adică o schimbare unde riscul violenței este acceptat de cei mai mulți dintre actori. Nu este nevoie, actualmente, ca violența să se întâmple, dar perspectiva și riscul violenței sunt acceptate de către majoritatea actorilor politici. Vorbim despre Revoluție dacă acest risc este asumat și dacă schimbările - cel puțin asta este regula minimă – sunt de natură constituțională, de elită și de mod de viață, de stil de viață; chiar dacă criteriile iacobine sau bolșevice nu sunt satisfăcute, adică totală schimbare în modul de proprietate, în modul de producție sau de dominație de clasă. Chiar evenimente mai puțin bulversante pot fi considerate ca fiind o Revoluție. În acest sens, *Revoluția Română din Decembrie 1989* este o revoluție clasică, unde riscul a fost asumat de toți actorii - de revoluționari și contrarevoluționari – ce apăraseră regimul. (...) Totodată, nu se poate uita jertfa enormă adusă de tineretul român în acele zile. Și acesta este un criteriu important, când lumea își riscă viața pentru o schimbare socială și politică, chiar dacă, ulterior, jertfa se va dovedi a fi fost degeaba sau că *Revoluția* nu și-a atins obiectivele propuse. Cu toate acestea, cred că *Revoluția Română* satisface criteriile intuitive, empirice, ale *Revoluțiilor*”¹². Privind cele petrecute în România în perioada 16 – 22 decembrie 1989, din aceste perspective de interpretare politologică,

⁸ Ibidem, p. 60.

⁹ „Lipsa procedurilor reglementate de succesiune în societatea comunistă a avut ca efect faptul că ideea competenței a fost de multe ori folosită de către elitele aspirante ca bază de legitimare pentru schimbarea puterii. În lupta pentru putere dintre clanul de funcționari ai lui Ceaușescu și tehnocrații aspiranți ai aparatului, criteriile de competență au jucat un rol important. Reprezentanții elitelor blocate în mobilitatea lor socială au cerut din ce în ce mai des transferul competențelor politice sub pretextul superiorității competențelor în diferite domenii”, consemnează Anneli Ute Gabanyi (Ibidem, p. 89). O parte importantă a membrilor acestor elite tehnocratice s-au regăsit, mai apoi, printre reprezentanții noii elite a puterii.

¹⁰ Ibidem, p. 61.

¹¹ David Miller, *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, Editura Humanitas, București, 2006, p. 730.

¹² Corneliu Vlad, Constantin Corneanu, *Revoluția Română din Decembrie 1989, o revoluție clasică, unde riscul a fost asumat de toți actorii*, în *Caietele Revoluției*, nr. 4 (36)/2011, p. 36.

putem spune că acestea sunt elementele de început ale unei Revoluții, a unui proces revoluționar care va schimba din temelii întreaga societate românească.

Ocuparea Balconului Operei din Timișoara, pe 20 decembrie 1989, de către mulțimea de demonstranți, revolta populației Aradului, precum și constituirea Frontului Democrat Român (FDR) la Timișoara, mai apoi și la Arad, precum și lansarea Proclamației FDR, reprezintă triumful de început al unui proces revoluționar ce avea să fie continuat prin revoltele de la Cluj-Napoca, Sibiu, Brașov, Târgu-Mureș, București etc. din zilele de 21 – 22 decembrie 1989. Totodată, conținutul articolului 1 („**Abandonarea rolului conducător al unui singur partid și statornicirea unui sistem democratic pluralist de guvernământ**”¹³) din programul politic propus de către Consiliul Frontului Salvării Naționale, în seara de 22 decembrie 1989, semnifică voința politică a celor care și-au asumat conducerea statului român, în acele momente, de a iniția un proces revoluționar menit să transforme radical societatea românească și viețile românilor. Decretul-Lege nr. 8 al CFSN, din 31 decembrie 1989, privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și a organizațiilor obștești din România reprezintă o dovadă certă a faptului că România începea să înainteze pe drumul spre construirea unei societăți democratice. Un proces revoluționar continuat în anul 1990 prin demantelarea structurilor economice ale statului socialist, a instituțiilor sale represive și nu numai.

Teza „**Marii Revoluții Sovietice din Decembrie**”¹⁴ lansată în mass-media, și repetată insistent pe toate canalele de comunicare publică, reprezintă o contestare vehementă a unor realități, respectiv a revoltei românilor împotriva regimului Ceaușescu. Biografiile politice și profesionale ale unora din cei care au apărut la Televiziunea Română, în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, și în clădirea fostului CC al PCR, alimentează teza unei „lovituri de stat”, mai mult sau mai puțin clasice, cu sprijin extern, în special sovietic. Preluarea puterii în statul român de către nucleul care va constitui Consiliul Frontului Salvării Naționale (CFSN)¹⁵, în noaptea de 22 decembrie 1989, bazându-se pe Armata română, reprezintă, în opinia unor „analști” și „investigatori” ai lui decembrie 1989, începutul „contrarevoluției”.

O „contrarevoluție” reprezintă încercarea de recucerire a puterii în stat de către cei care au pierdut-o, însă membrii CFSN nu o avuseseră niciodată în mod absolut. Lupta pentru putere, metodele și mijloacele reprezintă o altă etapă din istoria Revoluției Române din Decembrie 1989. Menționăm faptul că în procesul-verbal al ședinței Biroului Politic al CC al PCUS, din 5 aprilie 1990, intitulat *Cu privire la linia PCUS și măsurile în sprijinul partidelor comuniste și muncitorești din țările est-europene*, se consemnează îngrijorarea conducerii PCUS privind dispariția partidelor comuniste din spațiul politic al Europei Centrale și de Sud-Est. Liderii de la Kremlin considerau că „**aparitia pe arena politică din țările est-europene a unor noi forțe precum «Solidaritatea» în Polonia, «Forumul Civic» în Cehoslovacia, Frontul Salvării Naționale în România, noile partide și mișcări din Ungaria, RDG, Bulgaria ridică în fața noastră** (sovieticilor –

¹³ *Revoluția Română din Decembrie 1989. Documente*, vol. I, Editori: Ion Calafeteanu (coordonator), Gheorghe Neacșu, Daniela Osiac, Sebastian Rusu, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009, p. 309.

¹⁴ A se vedea: Grigore Cartianu, *Crimele Revoluției (Sângeroasa diversiune a KGB-iștilor din FSN)*, Editura Adevărul Holding, București, 2010, 541 p.

¹⁵ A se vedea: Raluca Grosescu, *Conversia elitelor comuniste din România în perioada de tranziție: 1989 – 2000* pe www.crimelcomunismului.ro/www.iicr.ro (accesat pe 07.10.2014, ora 00.15).

n.n.) **problema contactelor cu ele**¹⁶. Membrii Biroului Politic de la Moscova considerau că este important „**să nu se piardă timpul**”¹⁷. CFSN reprezenta în opinia conducerii Uniunii Sovietice o forță politică nouă care trebuia să fie cunoscută cât mai bine, precum și perspectivele sale politice¹⁸. În acel sfârșit de decembrie 1989, nu numai Frontul Democratic Român de la Timișoara, născut în vâltoarea Revoluției, declarase afilierea la programul Consiliului Frontului Salvării Naționale și integrarea FDR în cadrul CFSN, ci și un **Grup de inițiativă constituit din membri ai PCR**. Acest **Grup de inițiativă constituit din membri ai PCR** va da publicității un comunicat la Televiziune, pe 30 decembrie 1989, ora 19.32, în care specificau faptul că aderă la platforma-program a CFSN și a făcut, totodată, „*apel la toți membrii PCR să sprijine convocarea, în termenul cel mai scurt, a unui Congres extraordinar al partidului, care să hotărască autodizolvarea PCR și să predea în mâinile poporului român, prin CFSN, întregul patrimoniu al partidului*”¹⁹. Congresul extraordinar al PCR nu a mai avut loc niciodată, iar PCR a dispărut din istorie și din viața publică, ca structură politică, ca și cum nu ar fi existat niciodată.

Locul și rolul Revoluției Române din Decembrie 1989 în devenirea românilor reprezintă un subiect extrem de important, nu numai în efortul de a scrie istoria recentă, ci și în dorința de a putea afla dacă vrem și putem să fim o societate democratică, capabilă de reconciliere și pedeapsă în limitele legii și ale moralei. Putem să ne împăcăm cu trecutul nostru, cu adevărurile privind curajul și lașitățile contemporanilor noștri, cu imposibilitatea noastră de a ne revolta și a accepta tirania, cu abuzurile compatrioților noștri?! Volumul de față încearcă să ofere argumentele menite a contura un punct de vedere în baza căruia am putea să răspundem întrebării de mai sus. Totodată, acest volum încearcă să ofere explicații pentru modul în care s-a ajuns la imposibilitatea reformării sistemului comunist din România socialistă, a modului în care structurile de forță ale statului socialist au fost incapabile să înțeleagă evoluțiile din arena relațiilor internaționale, cu profunde implicații geopolitice și strategice, și să acționeze în consecință, responsabilitățile pentru jertfele de sânge și represiunea barbară din decembrie 1989, precum și modul în care a fost preluată puterea în statul român, de către cine și de ce. În pofida faptului că Revoluția Română din Decembrie 1989 este contestată și denigrată permanent, în ultimele două decenii și jumătate, mai ales într-un context politic și economic intern extrem de delicat și de fragil pentru ideea de democrație, trebuie subliniat faptul că nu Revoluția Română din Decembrie 1989 este vinovată pentru modul defectuos în care ne-am gestionat, în acești ultimi 25 de ani, libertatea pe care ne-a adus-o.

---

¹⁶ Ioan Chiper, *Atitudinea PCUS față de partidele comuniste și succesoarele lor din țările europene foste socialiste la începutul anilor 1990*, în *Clio* 1989, Anul II, nr. 1 – 2/2006, p. 163.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Ioan Mircea Pașcu consemnează în memoriile sale că abia la 31 ianuarie 1990 a fost supus discuției cu președintele CFSN, Ion Iliescu, de către unii experți din jurul CFSN, un document în care erau menționate următoarele lucruri: „*Ultimele evoluții evidențiază caracterul imperativ al evaluării și rezolvării unor probleme politice pe care le socotim cruciale pentru viitorul Frontului și al României. Considerăm că s-a creat un decalaj între ritmul desfășurării procesului politic și acțiunile concrete ale Consiliului FSN. Din această cauză, el (Consiliul) este forțat tot mai mult să reacționeze la situații de criză, pierzând inițiativa politică*” (Apud Ioan Mircea Pașcu, *Jurnal de... „Front”*, Editura RAO, București, 2010, p. 26).

¹⁹ Alesandru Dușu, *Revoluția din Decembrie 1989. Cronologie* (ediția a II-a, revăzută și adăugită), Editura Sitech, Craiova, 2010, p. 250.

Lucrarea **Victorie însângerată. Decembrie 1989** reprezintă o radiografie a modului în care evoluția relațiilor internaționale, cu precădere cele Est – Vest, au influențat evoluția economico-socială și politică a României socialiste, a metodelor și mijloacelor prin care Nicolae Ceaușescu și-a subordonat Partidul și Statul, precum și structurile de forță și de „intelligence” (Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne și Departamentul Securității Statului), și, totodată, a incapacității unei elite politico-militare și de „intelligence” de a porni la reformarea societății și a sistemului politic. Revoluția Română din Decembrie 1989 a fost generată de o revoltă populară născută ca urmare a acestor eșecuri politice și economice ale elitei politice românești din acele timpuri istorice, s-a radicalizat pe măsură ce represiunea regimului Ceaușescu se dovedea tot mai dură și a atins apogeul prin respingerea totală a vechiului sistem politic. **„Fără comuniști!”** reprezintă nu numai o lozincă și un deziderat al mulțimii aflate în Piața Palatului, în seara de 22 decembrie 1989, ci și începutul unui proces menit să restabilească adevărul istoric și să ofere României și românilor un nou drum, un nou destin istoric.